

A VALLÁSRÓL.*)

(Levél.)

Tisztelt Péterfi ur!

Szives volt engem felszólítani, hogy mondanám el nézeteimet a vallásról, hozzátéve, miszerint érdekelné egy nő érzelmeit és eszméit hallani e tárgyról.

Legelőbb is tiltakoznom kell ezen feltevés ellen. Épen nem beszélhetek a nők nevében. Minden gondolkozó, öntudatos egyénnek, legyen az férfi vagy nő, megvan saját vallása, azaz saját egyéni nézetei az örök igaz, szép és jóról, az abszolút tökélyről, az élet céljáról, az emberiség végzetéről. E nézeteit lassan-lassan alkotja magának, ismereteiből, embertársai véleményéből, tapasztalataiból, gondolkodás által. Ha valami, úgy az igazán sajátja, lelkének lényege.

Epen azért, vallásról szólva, egész lelkiismerettel, csakis azt mondhatja el mindenki, a mi saját szívében van. Főképp pedig oly ember mint én, ki egyik felekezeti dogmáit sem vallván magaménak, egészen szabadgondolkozó vagyok.

Már pedig hogy egy magán ember mit hiszen, az legfeljebb legközelebbi barátait érdekelheti; másfelől másokat véleményemre téríteni nincs semmi reményem, de semmi kívánságom sem. Kiki csak azt hiheti és azt is higgye, mit esze világitásánál és haladási fokozatán fel bír fogni, a mennyit áttekint a láthatárból. Csak akkor élő benne a hit.

Eltűnt azon naiv korszakok ideje, a mikor egy-egy új igazság felderülésénél az elmék fellelkesedve, új alakot adtak hitöknek, készek voltak azért meghalni és tubuzgósággal másokra is reá akarták erőszakolni. Most már igen élesen látnak szemeink. Most, a ki gondolkodik, magának alkot vallást és azt folyton szélesbiti s előbbre viszi, a mint ő maga halad.

A ki nem gondolkodik, az megnyugszik elődei hitében, meg van arról győződve, vagy pedig reményli, hogy hiszi, s legjobban szereti, ha e nyugalomban nem háborgatják. Igaza is van, senkinek semmi joga más belső életéhez.

*) Örömmel közöljük ez érdekes sorokat, fentartván azonban a jogot, hogy a vallásról, az igen t. irónőétől különböző nézetünket alkalomadtán elmondhassuk.

E szerint nem volna semmi értelme e vallási fejtegetésnek, és ha mégis engedek felhívásának, azt csak azért teszem, hogy a szabad gondolkozókat egy igazságtalan vád ellen védelmezsem; örvendve, hogy oly vallás közlönyében tehetem, melyhez legközelebb állnék, ha a dogmákat egyáltalán nem tartanám most már tökéletesen szükségteleneknek, és tehetem oly városban, mely a tolerantia áldott hazájának egykori székhelye volt.

A szabadgondolkozókról ugyanis azt hiszik általában, hogy a vallásosság, a hit ellenségei, hogy minden kegyeletet ki akarnak ölni az emberek szívéből.

Pedig épen ellenkezőleg! Mi azt óhajtanók, hogy az emberek még ezerszer vallásosabbak legyenek, hogy készek legyenek hitökért, meggyőződésükért nemcsak meghalni, de élni és tenni is. Azt akarnók, hogy az egész élet maga ne lenne egyéb, mint a vallásosság ösztéte; a templom: az ég boltozata; a pap: minden öntudatos lény, s az ima: a mindennapi cselekedetek.

Mert bár különfélekép értelmezték az emberek, vallás csakis egy van az egész világon: az a hit az örök igaz, szép és jóban, azaz a t ö k é l y b e n, bármi névvel nevezzék, mely ellenállhatlanul vonz minden lelket, melyről csak sejtelmünk van, de melyet a mostani világosságainkkal a maga valóságában meg nem értettünk, csak egyes oldalait pillantottuk meg.

A ki hiszen az örök szép, igaz és jóban, s azt megvalósítani, terjesztetni igyekszik e földön, az vallásos; minden törekvés a tökély felé: vallásos tett.

Hanem a vallásnak nem szabad megkövesülnie, haladnia kell az emberiség szellemi vívmányai színvonalával.

Eddig azért keletkeztek és hanyatlottak a vallások, mert bizonyos mennyiségű igazságokkal téves fogalmakat is tartalmaztak, s mivel felsőbb adományokul tekintettek, ez által megkövesültek, nem fejlődtek az ismeretek terjedésével s túléltek magukat.

Azonban, ha a vallások el is enyésznek, a vallás, azaz a tökély keresése, más szóval, a m o r a l, örökkévaló. Csak külső burkai változnak, mikkel a gyermek-emberek felruházták, hogy észlelhetőbbé tegyék, s minek mindig az lett következése, hogy végre e burkot imádták a lényeg helyett.

Ezután remélhetjük, hogy a meglett nemzeteknél, nem

lesz többé szükség a moralnak testet adni, földi békóba szorítani, s revelalt származások által, haladását megakadályozni.

A törvények örökkévalók, de azokat mi emberek keressük évezrek óta, ép úgy a moralban, mint a többi tudományokban. A legnagyobb tévedés azt hinni, hogy egyik a másikkal árthat, sőt egymást megvilágítják, s megerősítik.

Egykor talán, boldogabb nemzedék előtt, világos lesz sok minden, a mi előttünk még rejtély. Addig is nekünk azokról csak sejtelmünk lehet, de hihetünk mind abban, mit kutató, gondolkozó eszünkkel, igaznak, világosnak látunk. Hihetünk az örök igaz, szép és jóban, mely felé mind haladunk. Hihetünk a kötelesség szent parancsaiban, melyeket a természet örök törvényei fedeznek fel előttünk.

Hihetünk az emberiség folytonos tökéletesedésében. Szerethetjük embertársainkat a legönfeláldozóbb szenvedélylyel, azon lehetünk, hogy minden cselekedetünk, egész életünk, a jó összegének növesztésére használjon e földön, hogy körületünk mindenkit jobbra, boldogabbá tegyünk, akkor vallásosak leszünk, a szó valódi értelmében, nevezzenek bár bennünket protestantsoknak, catholicusoknak, unitáriusoknak, zsidóknak, názárenusoknak, mohamedanoknak vagy szabadgondolkozóknak.

De GERANDO ANTONINA.
